

Aleksandra Bach-a, v katerega opravilstvo sedaj tudi kmetijske zadeve spadajo, za svojega častnega družbinika izvoli. Zbor je z enoglasnim klicom potrdil to volitev.

In s tem so bile obravnave letošnjega zbora končane. Gospod predsednik Terpinč je sedaj še enkrat besedo poprijel in zahvalivši se visokorodnemu gosp. grofu Hohenwart-u za slavno nazočnost njegovo, in prošnjo ponovivši do častitih podružnic za prihodnjo marljivo podporo, je z iskrenim „živio“ posvečenim presvitemu cesarju in blagomili cesarici in ponovljenim od vsih zbranih družbinikov, sklenil zbor.

Na ogled razpostavljene so bile pri tem zboru od prečastitega gosp. predsednika Terpinč-a, ki si je za napredek domačega kmetijstva že tolikšne zasluge pridobil, spet nekatere nove mašine; med temi je bila posebno izverstna gasivnica, in pa nova reporeznica (Rübenwolf), ktera repo za živinsko pičo reže sila hitro in kakor kdo hoče ali v ploščah ali v koscih, kakor se mašina suče od desne na levo, ali od leve na desno. Gosp. Skale, učenik podkovstva, je na ogled postavil zboljšano Cugmajerjevo drevó, ktero poterjeno po mnogih skušnjah berž ko ne prekosí vse druge pluge.

Kmetijske drobtinice.

(*Perjiče nemške detelje ali metelke, Luzerne*) je spomladi kaj dobra in zdrava zelenjava za prikuho; štiblica se od vsacega perja odterga in le čisto perjiče ravno tako kakor špinača za jed skuha. Kjer je veliko ljudi pri hiši in zgodaj spomladi še nobene prikuhe ni, in sploh vsim, ki radi špinačo jedó, se priporoča v „Frau. Bl.“ ta zelenjad na vso moč.

(*Koliko dobička verše gospodarju murvino drevó, če se prodaja perje za rejo svilnih červí-čev?*) V „Frau. Bl.“ je prerajtano, da iz semena izrejena murva dá na koncu 3. leta 3 lote, na koncu 4. leta 8 lotov, v 5. letu 16 lotov, v 6. letu 1 funt, v 7. letu 2, v 8. letu 4, v 9. letu 8, v 10. letu 16, v 11. letu 32, v 12. letu 64 funtov perja. Če se srednja cena murvinega perja za 100 funtov na 2 fl. 30 kr. postavi, bi eno miljo dolga versta murv, ki bi leto za letom po 200 000 funtov perja dajale, vergla na leto 4666 fl. 40 kr., ako bi se vse perje za svilode spečalo. Lep dobiček!

(*Kako na Prajzovskem in na Parskem vabijo tičke na sadno drevje*). Tukajšnji sadjorejci veliko dobroto tičic, ki nam prijetno prepevajo, tudi dobro spoznajo za sadno drevje, kteremu trebijo škodljive gosence. Zato jim napravijo nalašč majhne tružice za gnjezda, in jih postavljajo na drevésa med bolj košate veje. V te tružice se vselijo mile pevalice in pozoblejo vsacega merčesa, ki se na drevju prikaže. Na tergu v Berolinu vidiš pri mizarjih na prodaj take gnjezdne tružice (Nistkästchen) za mnogoverstne tice za bergleze, senice itd. in celo za vrabce, ki sila veliko merčesov pokončajo.

Zgodovinske reči.

1. Nekaj od Cerknice in Loža.

Namesti povodinj in hudih letin naj „Novice“ enkrat od Cerknice in Loža kaj družega povedó. Semtertje se najde kateri zgodovinski spominik, ki ostane neznan, ker se nihče za-nj ne zmeni; zlasti ako je ktera čerka nekoliko bolj čudna, se narajji vse daljno pre-

iskovanje memo pustí. Na primeru bodí kamen, kteri je v Cerknici v steno farne cerkve vzdán; podá se napis tukaj v izgled, kolikor ga je mogoče s tiskarskimi znamnji izraziti:

anno. D. 1472 die. doño. an. anjutjat.
 zbusta ē. ti. eccā. bñe. maie. virginis
 p. manq intomitorō tevrcōz.

to je: „Anno Domini 1472 die dominica an. annuntiationem (B. Mariae V.) combusta est titularis ecclesia beatae Mariae Virginis per manus indomitorum Turcorum, — ali po slovensko: „V letu Gospodovem 1472 v nedeljo pred oznanjenjem (Marije Device) je bila požgana farna cerkev svete Marije Device po rokah neukrotelih Turkov“.

V tem napisu tedaj imamo zaznamovano nekaj starost Cerkniske farne cerkve, nekaj nesrečo, ktero je ob času divjih turških napadov trpela; oboje ni ne pri Valvazorji ne drugje zapisano, in vendar ima za malo izdelano zgodovino naše male krajske deželice nekaj važnosti.

Ta cerkev Matere božje v Cerknici pa je vendar že dalje časa popred farna bila; njeni duhovni pastirji so bili pogostoma v bližnici Oglejskih patriarhov, ker se v njih pismih večkrat med pričami najdejo; na priliko, Rudolfin v letu 1296, Tadej v letu 1328. V letu 1335 je patriarh sv. Bertrand Cerknico obiskal in ondi prenočil; v letu 1360 je patriarh Ludovik I. ondašnje faro Bistriškim minihom izročil. V poznejših časih je Cerknica tudi zadosti imenitne duhovne pastirje imela; Nikolaj Mrav krog leta 1631 je bil zraven prošt v Novem mestu, in je bil potem v Škaderskega škofa na Dalmatinskem odbran; Gregor Cervič krog 1686 je imel tudi častno ime od škofije na Turškem. Ravno od stare cerkve, ktera ondi stoji, je dobil Cerkniski terg svoje ime; na Notranjskem prav za prav ne pravijo Cerknica, ampak Cerkevница (Cérkunica).

Celega cerkniskega kraja popisovati ni namen tega sestavka; le to naj bo še povedano, da je tista stran dosti prijazna, še jezero ji daje bolj posebno podobo; in da farna cerkev od zunaj nima več gotiške podobe, kakor jo kaže zidanje še od znotraj, nič slabji, kakor v Kraju.

Tudi od Loža se utegne kaj iz starih časov govoriti. Ta kraj je bil kdaj le terg, v turških napadih med leti 1471 do 1476 pa je veliko prestal, pokončan je bil in požgan; zatoraj ga je v letu 1477 cesar Friderik IV. v mesto povzdignil, in mu je več posebnih pravic dovolil; zraven tudi lasten gerb s podobo s. Jurja v sredi dodelil. To se najde bolj natanko popisano v vstavnem pismu, ktero se v mestnem arhivu skerbno hranuje (G. Košir, c. k. sodnik in mestni župan v Ložu so ga pisatelju prijazno dali pregledati.) Iz tega pisma se tudi izvé, da so Turki tisti čas cerkev s. Mihela na Blokah požgali, ktera se je takrat še v Ložko faro štela. Ni dvomiti, da je s tergom vred tudi farna cerkev v Ložu pogorela; njena sedanja podoba, dasi ravno je bila potem bolj prestvarjena, še dá spoznati, da je bila v 16. stoletji na novo sozidana.

Lož je tudi za to stran spomina vreden, ker ste v njegovi bližnjici stale stare mesti Metullum in Terpo; saj popisovanje vojske, s ktero je cesar August te mesti v svojo oblast spravil, govori od takih krajev, katerih podoba se vsa s to okolico spristuje. Metullum je bilo na mestu, kjer so zdaj Metlé blizo Blok; na dveh gričih je bilo sozidano, kjer so pred časom še rezane kamne in kose železa izkopovali. Terpo je bilo pa na griču, kteri je nad starim tergom v zahodni strani; tudi ondi je bilo dosti starega zidu v zemlji viditi, zraven

starih opek, lonc, brenčenih bucek in zlasti starih rimskih denarjev; tudi dva stara napisa sta se v bližnjici našla. (G. Kankel, ondašnji kaplan imajo tistih starih denarjev še več hranjenih). (Konec sledi.)

Nove slovenske bukve.

„*Glasnik slovenskega slovstva*“. Izdal Anton Jančič, začasni učitelj slovenščine in nemščine, zgodovine in zemljopisa na c. k. gimnaziji in realki v Celovcu. 1. zvezek.

Že dolgo napovedana knjižica, posvečena preslavnemu gospodu dr. Fr. Miklošiču, rektorju magnifiku dunajskega vseučilišča itd. je prišla obdarovana z mnogim lepoznavskim blagom tedni na svetlo. Ž njo se je oživila iznova „slovenska bčela“, s tim razločkom, da nam je marljivi gospod vrednik namest posamnih listkov podal na enkrat čez 5 pól debelo knjižico, koja razpada v pesniški in prozaični del, in v koji nahajamo več dobroznanih slovenskih pisateljev, kakor gg. Cegnar-ja, Valjavca, Jeriša, Volčiča in Praprotnika, ki so z gosp. vradnikom vred spisali mnogo krasnih izvirnih ali poslovenjenih narodnih in družih pesem, natoroznanskih, krajo- in narodopisnih in družih lepoznavskih reči. S posebnim veseljem smo brali opis Teržaskega mesta in življenja, ki ga nam je gosp. Cegnar prav živo pred oči postavil. Lepo delo je Homerove Odiseje 1. spev, ki ga je poslovenil M. Valjavec. Mična povest je Jerišatova slepa Marica. Znamini vi sostavki so Nestor in nekdanje mesto Kijev, čertice iz ruskega basnoslovja in še več družih. — Prijetlom domačega lepoznavskega slovstva tedaj živo priporočamo prvi zvezek „Glasnika“, ki sopet pričuje neutrudljivo delavnost častitega gosp. izdatelja, koji zasluži, da ga verlo podpirajo domoljubi. Obljubil nam je v naznanilu tudi v 2. zvezku nabero mnogo lepih znamenitih sostavkov; le to bi želeli (ker se knjižica ta „glasnik slovenskega slovstva“ imenuje) da bi obsegala popolno naznanilo vsih slovenskih knjig, koje izhajajo čez leto, in z dostavljeno kratko ali obširnišo kritiko, ker to bi — saj po naših mislih — še le prav opravičilo ime „glasnika“ ali „oglasovavca“ slov. slovstva. Sploh važno delo bi bilo, ako bi se nam podala v kojem zvezku cela bibliografija slovenska poslednjih časov.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Planine (Stockendorf) nad Černomljem 16. maja. Kakor sem vam bil preteklo jesen našo slabo letino popisal slabe nasledke slutivši, tako se je, žalibog! tudi pripetilo. Ljudje so že ob novem letu tako stradati začeli, da so bolj siromašni glogove hrušice po ternji brali, jih posušene med tropine, ovès in piro mešali, s to moko zelje in repo podmetali, in tak tudi močnik jedli. Iz tega in družih reči človeškemu želodcu nezdravih se je zakotil legar (tifus) na Kleči, ki ima 11. številc in ni izpustil ne ene. V hiši Nr. 1 je 12 oseb, pa vse je napala ta bolezen do enega otroka, ki je pri sisku. Polje in nogradi so tem revam neobdelani zaostali. Med vsimi bolniki ste prec od začetka le dve ženi umerle, pa bi morebiti tudi tiste ne bile umerle, ako bi bila zdravniška pomoč prec pri roki bila. Za nekaj časa je bila poenjala bolezen, da smo mislili: zdaj je bo konec; toda so zopet zdaj eni zboleli in le zadnja hiša se še v bran stavi. Druge vasi so še zmiraj zdrave. Čudne stopinje dela ta bolezen: s početka biva bolnik boječ in nemiren, za tem pade v mertvilo, da se nič nečuti, ne vidi in ne sliši, le v gerlu mu hripa, po tem se godi čudo nepričakovano: bolnik zopet k sebi prihaja, se skoleha in ko

senca vleče, dokler spet delati zamore o 5. do 6 tednih. — Zdravniki jim dajejo za bljuvati in ukazujejo odperte okna imeti.

Misli si, dragi bravec! 4 ali 5 bolnikov pod eno streho, zraven pa nobenega zernica žita v predalu, nobenega praha moke v ladici, nobenega zerna soli v bukari, nobene žlice zabele v čubru, — pa ti ni treba dalej malati siročine! Od te prevelike reve ganjeni naši Černomeljski gg. uradniki, ki so vsi blagega serca, so drage volje med sabo milošnjo složili na prošnjo zdravnika g. Gruma, in te bolnike z mesom, soljo in kruhom za nekaj časa previdili. Bog jim plati!

Ako bi se kak človekoljub, ki v svojem obližju takošne nadloge ne čuti, pri obilnosti svojega premoženja na te lakote pogibajoče siromake ozreti blagovolil, naj bi se to milošnjo poslati dostajal na podpisanega, ki jo bo gotovo po njegovi volji na pravi kraj odrajal. Milo se človeku stori, ako pomisli, da pri tem stradanji tje do velike maše v teh merzlih krajih od pridelka pomoči ni! Juri Kobe, lokalist.

Iz Višnjegore. C. — V velikem strahu je bila Višnjagora 13. dan t. m. Precej po zvečernem zvonenji se oglasi veliki zvon farne cerkve z žalostnim terkanjem v eno plat, Višnjanom in vsi okolici oznanovaje silo ognja. Blizo farne cerkve in ravno tako blizo višnjiskega mesta, se je vnela velika hiša; ogenj je tako hitro okoli sebe segal, da v pol uri je bila hiša in troje drugih poslopij, to je, štala in gumno, v plamenu. Privrelo je veliko ljudi, sila močno so branili in ubranili so večjo nesrečo, ki je žugala celemu mestu; posebno marljivo se je obnašal gosp. komisar Gutman; tudi žendarji in nekteri Višnjiski mestjani so si prizadevali ogenj ustaviti. Pravijo, da je zažgal neki hudoben 15 let star fantè. Najhušji je, da pogorelec ni bil zavarovan. — Tudi v Zatičini je bil 16. dan t. m. ponoči ogenj, ki je pokončal eno hišo in eno štalo. Hiša je bila zavarovana, kar bo pogorelcu dobro zaleгло. Žalostno je, da zraven drugih nadlog nas še take nesreče obiskujejo! Žalostno pa je tudi, da se hišni gospodarji še niso vsi spametovali, da bi zavarovali svoje poslopja škode ognja, ki jih vsako uro zadeti utegne!

Iz Dovjega na Gorenskem 20. maja. ☉ Ker se v več krajih nove šole napravljajo, moram nekoliko od naše povedati, ki se je tudi še le preteklo jesen ustanovila, in začel se je po navadi uk o vsih svetih. Res! pravo veselje je bilo viditi, ko se je koj prvi dan okoli sto otrok v šolo zapisati dalo, in komaj je bilo 14 dni, jih je bilo 123 v vsakdanji šoli, namreč: 68 fantov in 55 dekličev. Res, lepo število učencov, ki pričuje, da je dosto starišev za poduk svojih otrok skerbni; čast in hvala jim! Ali pa imate tudi učilnico za toliko otrok? bi utegnil kdo vprašati. Dobro bi bilo, ako bi jo imeli, toda ljudje so pred voz kupili kakor konja. Za učitelja so skerbili, na sobo pa, kje bo učil, niso mislili. Učitelj je prišel in treba je bilo mu še le začasnega stanovanja iskati, dokler se mu ni stara mežnarija izpraznila. Ali to stanovanje je tako, da Bog pomagaj! ne le polno merčesov, ampak je tudi tako mokro, da človek, ko se zjutraj prebudi, pregovoriti ne more. Za šolo smo dobili v vasi izbico, v katero 50 otrok more; morali smo tedaj 2 razdelka napraviti, za fante dopoldan, dekleta popoldan, in vender so bili otroci celo zimo, posebno fantiči v veliki tesnobi. Kdaj pa se bo novo poslopje za šolo zidalo, ne vémo. Govori se sicer, da koj drugo leto, ali, dokler vikša gosposka molči, bo vse zastoj. Ker je toliko otrok in sicer dobrih glavíc, bi bilo pač potrebno, da bi se jih usmilili in jim šolo sozidali.

Kdor hoče ptičice loviti,
Si mora kajbico kupiti.

hen kos, pa na več krajih, z apnom pognoji, da ne bo, ako je zemlja že pred dovolj apnena, škode terpel.

J. Pajk.

Zgodovinske reči.

1. Nekaj od Cerknice in Loža.

(Konec.)

Med obema krajama so še ostanjki stare rimske poti, ki je sèmtertjè s kamnjem vdelana, to je v gojzdu med Ložem in Metlami; na drugo stran proti Pivki se tudi še imenuje stara cesta, ktera zadeva blizo Cerkniškega jezera. Ta obojna pot mora biti ostanek tiste ceste, po kateri se je blago ob rimskih časih iz Ogleja (Akvilleje) čez Planinske hribe (mons Odra) memo Cerkniškega ali Loškega jezera (lacus Lugeus) proti Kolpi na Sisek (Siscia) vozilo.

O tej priložnosti naj se pristavi beseda, da bi naši ljudje, tudi neučeni, kaj več na najdene stare reči, bodo naj si kamni z napisi, ali posode, denarji, ali pisma, pogledati in jih ceniti hotli. Tudi naši kmečki ljudje večkrat radi kaj slišijo od starih časov; pa ako bi se vsi stari spominki v nemar pušali ali pokončavali, jim bo malokdo kaj povedati mogel. Pri podiranju starih zidov najde zidar kak rezan, še napisan kamen, precej ga spet v zid vtakne, ker mu ga ni potreba obdelovati; zakaj bi takega kamna komu ne pokazal? Tako je prišel, na priliko, pred malo časom na nekem kraju star grob, po tem drug kamen z napisom v nič. Pri oranji ali prekopovanju zemlje se najde sèmtertjè star denar, ne samo kak sold; ako je bolj neznan denar, naj se dá komu pogledati, morebiti je kaj več na njem ležeče. Ni dolgo še, ko je nekdo na Verhniki našel denar s čudnimi čerkami; prodal ga je v šali za tutko, in je krajcar za-nj dobil. Kupec dolgo ne šteje kaj na ta tutko, vlani pa jo nese v Ljubljano, in dobi za-njo pri zlatarji 4 gold., — bil je namreč turšk cekin. Pri prekopovanju zemlje se dobijo tudi stare perstene ali steklene posode, staro železno ali brončeno orodje; vselej sicer ne, včasih je vendar razumnemu možu več na njem ležeče; zakaj bi se takemu od najdbe kaj ne povedalo? V nekem kraju so našli veliko starih lonc in steklenic; djali so: „tukaj je bila enkrat apoteka“, ter so dali vse otrokom pobiti. Nespametni niso vedili, da je bilo to rimsko pokopališče.

Stari spominki so na več strani važni; na priliko: poprejšnji sicer le kratki sostavek je vës vzet iz starih kamnov, starih pisem, in iz pripoved od starih reči. G. Terstenjak veliko piše od nekdanjega stanovanja Slovincov v naših krajih. Na koga opira svoje dokaze? Naj več na stare rimske kamne. Kraji, kjer bi bilo na Krajskem več na rimske starine paziti, so okoli Ljubljane, Menguša in Trojan, okoli Zatičine, Trebnega in Kerškega, okoli Verhnike, Logatca, Planine, Loža in Vipave, ker skozi te kraje so šle gotovo rimske ceste; pa tudi pri Loki, Kranju in Radoljci, pri Novem mestu, Metliki, Černomlju in Ribnici, pri Postojni in Senožečah bi ne utegnili prazno biti.

Hicinger.

Dostavek.

Dostavljamo temu pozivu poziv, ki nam ga je gosp. dr. Klun izročil, ker se v vsem vjema z gosp. Hicingerjevim. Takole se glasi:

Prošnja.

Skušnje nas učijo, da pri nas na Krajskem — pa ravno tako tudi drugod — ljudje starih pisem naj so na navadnem papirju ali na pergameni pisane, nič ne porajajo, jih zametujejo in ko staro šaro tergajo. In vendar so take starine dostikrat za deželno

zgodovino zelo važne. Koliko taci pisem, ki so za povestnico domačo zlatega dnarja vredne, je prišlo že tobakarjem ali štacunarjem v roke, ki so jih raztergali — za zavitke! Memo gredé le omenim, da je lani blizo 50 izvornih pisem, ki so jih frajzinski škofi v 16. stoletju nekemu vradniku na Krajskem pisali, še čisto celih prišlo v neko štacuno v Ljubljani za zavitke, — v drugo nekoliko starih pisem na pergameni, in pri nekem rokodelcu sem našel cel kup izvornih spisov in popisov iz francozovskih časov, med kterimi so nekteri posebno važni bili za Krajsko, drugi za Dalmacijo. Serce boli človeka, ako pomisli, koliko takega imenitnega papirja so že bukvozezi, orgljari in drugi pokončali iz gole nevednosti.

Kakor so za povestnico vsake dežele stari kamni z napisi in drugi spominki važni, tako imajo tudi stare pisma, ako zapopadejo to ali uno imenitno reč, svojo veliko vrednost v zgodovinskem obziru, če tudi scer po blagu niso krajcarja vredne.

Lepo tedaj prosim vse tiste, ki star papir za zavitke ali kakošno drugo rabo kupujejo, naj mi domoljubno dajo vediti, če kaj takega starega najdejo, kar bi utegnili kako zgodovinsko vrednost imeti. Zgodovinsko društvo bo jim rado povernilo stroške za kupljeni papir ali ga jim bo izmenjalo z drugim še boljším. Škoda je za vsako tako stvarico, če pod zlo gré. Iz malega rase veliko! Kakor kamenček h kamenčku naredi poslopje, in kapljica h kapljici reko, tako iz malih zgodovinskih poberkov naraša povestnica.

Dr. V. F. Klun.

Domače slovstvo.

O gosp. Terstenjakovih spisih.

Kar je gosp. Terstenjak do zdaj od svojega dela v „Novicah“ razglasil, je silno važno ne samo za zgodovino naših strani, temuč za celi slovanski narod, in tudi ne le v dokazovanje naj starih sedežev naših tukajšnjih prednikov, temuč še v pojasnovanje njihovega in vsih Slovanov basnoslovja. Kar se je dozdej govorilo in pisalo, da:

„od nekdanj stanuje tukaj moj rod“,

je bilo samo golemu domišljevanju in dozdevanju podobno: zdaj so prišli terdni kamneni dokazi na dan za to, smé se po tem reči, zgodovinsko resnico. Kar se je do zdaj od basnoslovja in božanstev starih Slovanov pisalo, se je opiralo le na spominke iz 10. in 11. stoletja, namreč na spise tedajšnjih keršanskih misijonarjev, na nektere še ohranjene podobe, in zraven na pripovedi prostega naroda: to je dobilo sedaj poterjenje iz veliko starejih spominkov, saj iz rimskega časa. (Pri tej besedi se sicer ne smé pozabiti, da je k temu Kolarovo delo o Staroitalii nekako pot pripravilo.)

Kar sem opomnil od basnoslovja starih Slovanov, ima svojo veljavo še za sedanje slovensko ljudstvo. Od kod namreč so vse tiste prazne vére, kterih se med njim še dan današnji dosto najde, kakor iz basnoslovja starih slovanskih očetov, kteri niso še le v 6. stoletju vsi izza tatranskih gor prišli, ampak so velik del že davno davno popred tukaj stanovali. To vediti je ravno važno za podučenje našega priprostega ljudstva; zakaj ako se mu izvirek njegovega praznega mnenja pokaže, ga bo pred v nemar pustil.

So tedaj Terstenjakovi spisi prevažni na dvojno stran: za svet učeni in za ljudstvo prosto.

Po tem takem bi ne bilo napačno, ako bi se gosp. Terstenjakovo razlaganje hitreje ne le med Slovani, ampak tudi med Nemci razglasilo; in prav je storil nekdo, ki je lansko leto v dunajskem cerkvenem časniku na tisto pokazal, — samo s prekratko besedo je bilo. Naj bolje je gotovo, ako gosp. Terstenjak s celim razlaganjem sam pred učeni nemški svet stopi; kdor drug bi